

Help de huiszwaluw

Lerarenblad 3e graad

Lerarenblad 1

1 Huisje, boompje zwaluwtje

Lesdoel:

De leerlingen kunnen factoren opsommen die de zwaluwen bedreigen en zien in dat aantal eenvoudige maatregelen de huiszwaluw kunnen helpen.

Lesblad:

Print voor elke leerling de landschapstekening uit op **A3 formaat (!)**. De leerlingen knippen verschillende figuurtjes uit. Deze kunnen ze naar keuze op hun prent van een zwaluwonvriendelijk landschap kleven. Ze proberen hun landschap zo zwaluwvriendelijk mogelijk te maken. Ze kunnen zelf ook vrij enkele zaken op de tekening bij tekenen. Zaken die insecten aantrekken (hagen, struiken, grachten, poelen, rivier, bomen, bloemen, schapen, koeien, "wilde" tuin, kleinschalige landbouw, gevarieerde moestuin,...), zaken die roofdieren op een afstand houden (speelende kinderen, fietsers, wandelaars, niet te druk verkeer, een veelgebruikt zit-bankje...) en zaken die nodig zijn om hun nest te kunnen bouwen (overstekende dakrand of dakgoot, modder te vinden in poelen, rivieroevers, plassen op aarde wegen of weiden).

Inhoud:

In Vlaanderen komen nog zo'n 8 à 10.000 broedkoppels van huiszwaluw voor. In vergelijking met de jaren '70 is dit een terugval met maar liefst 70%. De soort werd recent (2004) op de rode lijst geplaatst in de categorie "kwetsbaar".

Oorzaken van deze terugval:

1. Ze vinden niet makkelijk **nestgelegenheid**:

- huiszwaluwnesten worden afgestoken door eigenaars van het huis, omdat ze geen mesthinder willen. Dit is in feite verboden. Zwaluwen die in het voorjaar nog een volledig nieuw nest moeten metselen, verliezen hierbij zoveel energie en tijd dat ze vaak maar één broedsel meer maken. Hierdoor vertrekken er in het najaar bv. maar 4 i.p.v. 12 jongen van hetzelfde paartje naar Afrika.
- vele dakoversteken zijn nu van plastic, wat minder kleefkracht heeft voor de nesten.
- huiszwaluwen zijn erg honkvast aan hun kolonie. Wanneer na een renovatie of schilderwerken, geen speciale maatregelen worden genomen om de vogels te laten terugkeren (bv. vervangende kunstnesten), verdwijnt de kolonie.
- Verbossing van oudere woonwijken. Huiszwaluwen houden niet van hoge bomen vlakbij het nest (dit trekt te veel roofvogels aan). Dit zorgt doorgaans voor het lokaal verdwijnen van de soort.

2. Overmatig gebruik van **insectenverdelgers**.

- Zwaluwen vinden minder makkelijk voedsel.
- Via de insecten komen schadelijke stoffen hun lichamen binnen...met fatale gevolgen.

Help de huiszwaluw

Lerarenblad 3e graad

Lerarenblad 2

3. Ze vinden minder makkelijk **modder** om hun nesten te metsen.
 - Vele onverharde veldwegeltjes (met modderplasjes) zijn verhard of verdwenen. Veepoelen zijn vervangen door mechanische drinktoestellen. Oevers worden rechtgetrokken en verstevigd.
 - Bij gebrek aan goede modder (om stevige, duurzame nesten te metsten) gebruikt de huiszwaluw soms minder geschikte modder. Hier bestaat het risico dat het nest naar beneden valt inclusief eieren of jongen. Het koppel zal aan een nieuw nest en broedsel beginnen, ... maar liep dus wel een broedsel mis.
4. **Slecht weer** tijdens de trek.
5. **Vogelvangst/jacht** tijdens de trek.
6. **Klimaatopwarming**: trekvogels die tot het Middellandse Zeegebied trekken, komen vroeger aan in de lente. Trekvogels uit Afrika, zoals de huis- en boerenzwaluw, kunnen de vervroeging niet volgen. Andere factoren dan het weer in Europa controleren hun terugkeer. Ze komen vaak te laat om nog optimaal te kunnen genieten van de voedselpiek in de lente (die steeds vroeger valt). Hierdoor neemt de soort in aantal af.

2 Bedreigde diersoort

Lesdoel:

De leerlingen kunnen factoren opsommen die de zwaluwen bedreigen en zien in dat aantal eenvoudige maatregelen de huiszwaluw kunnen helpen.

Lesblad:

De leerlingen denken na over bedreigende factoren en zoeken hiervoor een oplossing.

Inhoud:

Maatregelen die de huiszwaluw ondersteunen:

1. **Oude nesten** laten hangen.
 - Huiszwaluwen zijn beschermde dieren, het verwijderen van hun nesten is bij wet verboden.
 - Een zwaluwkoppel dat in zijn oude nest kan intrekken, spaart energie en tijd. Hierdoor wordt vaak een tweede broedsel en soms zelfs een derde broedsel groot gebracht. Hoe meer zwaluwen naar Afrika kunnen trekken, hoe meer er de volgende lente als broedkoppel kunnen terugkeren.
 - In het voorjaar functioneren oude nesten als lokmiddel voor de huiszwaluwen: "Hier is ooit gebroed, hier zal het wel goed wonen zijn..."
 - Huiszwaluwen zijn erg honkvast aan hun kolonie. Na een renovatie of schilderwerken, worden best speciale maatregelen genomen om de vogels te laten terugkeren (bv. vervangende kunstnesten, afspelen van zwaluwgekwetter).

Help de huiszwaluw

Lerarenblad 3e graad

Lerarenblad 3

2. Een geschikte dakoversteek/dakgoot niet met lakverf schilderen (giftig en niet zo hechtbaar) of met platiek beslaan.
3. Zorg voor een vrije aan- en afvliegroute: sommige eigenaars plaatsen ter goeder trouw een mestplank, maar veel te dicht onder het nest. Hierdoor kan de huiszwaluw niet meer met een duikvlucht zijn nest in vliegen.
4. Zorg voor een modderplaats binnen de 100 à 200 meter van het nest. Gebruik goede, stevige modder op basis van leem. Pure leem wordt soms wel erg papperig en keihard bij opnieuw uitdrogen. Daarom is bijmenging met een fijne zandfractie nuttig. Een modderplek moet wel steeds op een heel open plaats liggen (niet onder, of in de buurt van bomen) en groot genoeg zijn om de aandacht te trekken en om lang genoeg nat te blijven. Bevochtig de modder regelmatig.
5. Hang kunstnesten of steunlatjes (= steunpunt van waarop de zwaluw zijn natuurlijk nest kan bouwen). Contacteer hiervoor het Regionaal Landschap Schelde-Durme: info@rlsd.be of www.rlsd.be. Wij plaatsen gratis kunstnesten op (school-) gebouwen bij ons in de streek.

3 - 4 Zwaluwen in nesten!

Lesdoel:

De leerlingen kunnen zelf een kunstnest voor de huiszwaluw maken.

Lesblad:

Er wordt stap voor stap beschreven aan de hand van tekeningen hoe je een kunstnest voor de huiszwaluw maakt.

Voor de leerkracht werd er een lijstje met benodigde materialen opgesteld.

Inhoud:

Kunstnesten hangen is één van de ondersteunende maatregelen voor een kolonie huiszwaluwen. Vermits huiszwaluwen nesttrouw zijn, heeft het enkel zin kunstnesten te plaatsen in bestaande kolonies. Op deze manier kan de kolonie sneller groeien.

Om gratis kunstnesten te plaatsen op jouw schoolgebouw, contacteer het Regionaal Landschap Schelde-Durme: info@rlsd.be of www.rlsd.be. Wij plaatsen gratis kunstnesten op (school-) gebouwen bij ons in de streek.

5 Acties!

Lesdoel:

De leerlingen denken creatief na over mogelijke acties die ze in de schoolomgeving kunnen ondernemen om de huiszwaluw te helpen.

Lesblad:

De leerlingen werken in kleine groepen (ong 5 leerlingen/groep) rond deze opdracht. Ze brainstormen met elkaar en schrijven alles wat ze bedenken op op een groot vel papier. Achteraf wordt de brainstorm aan het bord gedaan, en ontstaat er een klasgesprek. Om de beurt stelt één leerling van een groepje één actie voor, totdat alle acties op het bord staan. Laat de leerlingen op dit moment stemmen voor een bepaalde actie. “Met welke actie zullen we het meest bereiken?”, “Welke acties kunnen we zelf ondernemen?”, ... Kies op basis van deze stemming een actie die ook effectief uitgevoerd wordt.

Inhoud:

De acties kunnen alle richtingen uitgaan, bijvoorbeeld:

- een actie voor de huiszwaluwen die op school broeden: modderplaats aan leggen, samen met het Regionaal Landschap Schelde-Durme kunstnesten, steunlatjes en mestplanken ophangen.
- nagaan waar overal huiszwaluwen broeden in de schoolomgeving en hier een informatiecampagne organiseren: zelf affiches maken met tips, een infostand op school voor buurtbewoners, een wedstrijd voor het huis met de meeste zwaluwnesten, deur-aan-deur met de eigenaars overleggen, een infostand op school voor buurtbewoners (ontleen ook de zwaluwtentoonstelling bij het Regionaal Landschap Schelde-Durme: <http://www.zwaluwenopschool.be/huiszwaluw/algemeen/materiaal>).
- nagaan of er in de gemeente subsidies worden gegeven voor huiszwaluwnesten aan je gevel. Indien ja: hier meer “reklame voor maken” bij de buurtbewoners. Indien neen: met de klas een brief schrijven aan de burgemeester met de vraag of er subsidies kunnen komen.
-